

**Ζεφύρι: Οικοδομώντας μια βιώσιμη πόλη (γ).
Η σημασία της καταγραφής, ανάλυσης και αξιοποίησης των
σύγχρονων επιστημονικών δεδομένων.**

Δημήτρης Μπουρίκος
(dbourikos@pspa.uoa.gr)

Επιμελητής Ανηλίκων Υπ. Δικαιοσύνης
Υπ. Διδάκτωρ. Πανεπιστημίου Αθηνών

Το παρόν άρθρο εκφράζει προσωπικές απόψεις του συγγραφέα

εφημερίδα **ΘΡΙΑΣΙΟ**, αρ. φύλλου **965**, 2 Ιανουαρίου 2008, σελ. 8

Μια από τις σημαντικότερες δυσκολίες στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και της αξιολόγηση των δημοσίων πολιτικών είναι η διαιώνιση ατεκμηρίωτων αντιλήψεων για ένα ευρύ φάσμα οικονομικών και κοινωνικών φαινομένων. Πολλές τοπικές κοινωνικές και ηγεσίες πάσχουν από το λεγόμενο «**σύνδρομο της εννοιολογικής αδράνειας**»: προσδιορίζουν και αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους με όρους που δεν ανταποκρίνονται πλέον στις συνθήκες του περιβάλλοντος (οικονομικού, κοινωνικού, θεσμικού). Αποθεώνεται ο εμπειρισμός, ο τοπικισμός και ο ναρκισσισμός. Δεν υπάρχει καμία επαφή με τα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα και την αναστοχαστική εξέταση των προβλημάτων.

Οι Δήμοι της χώρας μας συχνά κατηγορούνται από τους πολίτες για ανικανότητα, αναποτελεσματικότητα και ανεπάρκεια (βλ. και εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη). Οι Δήμοι ανταπαντούν πολλές φορές ότι η μεταβίβαση αρκετών αρμοδιοτήτων από το κεντρικό κράτος προς αυτούς δεν συνοδεύτηκε και με ανάλογη μεταβίβαση πόρων. Ωστόσο, το πρόβλημα διοικητικής αστοχίας τους δεν είναι μόνο ζήτημα πόρων. Είναι σε μεγάλο βαθμό ζήτημα εσωστρέφειας και έλλειψης διαύλων επικοινωνίας με φορείς της ευρύτερης κοινωνίας (ερευνητικούς φορείς, ΜΚΟ).

Πολλοί Δήμοι στην Ευρώπη και κάποιοι Δήμοι στην Ελλάδα έχουν αντιληφθεί ότι οι **ευκαιρίες** είναι πολύ περισσότερες από τις **απειλές**. Βασικό εργαλείο πολιτικής τους είναι η εξωστρέφεια μέσω των συνεργασιών, συμπράξεων και προγραμματικών συνεργασιών με δίκτυα πολιτικής, δίκτυα πόλεων σε συγκεκριμένες θεματικές (πχ., πολιτισμός, παραβατικότητα) και ερευνητικούς φορείς. Μέσω των παραπάνω δικτύων αντλούνται αξιόλογες προτάσεις πολιτικής, διερευνώνται δυνατότητες χρηματοδότησης και αξιολογούνται κατεστημένες πρακτικές. Σε ποιες αρχές στηρίζονται οι παραπάνω συνεργασίες; Υπάρχουν εφαρμόσιμα ελληνικά και ευρωπαϊκά παραδείγματα; Πώς θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από το Ζεφύρι και τους Δήμους της Δυτικής Αθήνας και Αττικής;

Οι παραπάνω συνεργασίες στηρίζονται σε σειρά αρχών και παραδοχών. **Πρώτον**, αναγνωρίζεται η πολυπαραγοντική ερμηνεία των κοινωνικών φαινομένων, ιδιαίτερα σε συνθήκες μετάβασης και αβεβαιότητας. Οποιαδήποτε μονοσήμαντη ερμηνεία

στενεύει εξαιρετικά την αναζήτηση συνεργασιών και καλών πρακτικών και συμβάλλει στη διαιώνιση στερεοτύπων. **Δεύτερον**, υιοθετείται το πρότυπο της ανοικτής και συμμετοχικής κοινωνίας. Αντιλήψεις περί αυτάρκειας και αναπαραγωγής ναρκισσιστικών ταυτοτήτων οδηγούν σε πόλεις και κοινότητες «οχυρά». Οι κοινότητες-οχυρά δημιουργούν συνθήκες εσωστρέφειας, άμυνας και αντιπαλότητας, μαχόμενες με σκιές και φαντάσματα, συχνά τοποθετημένα σε σχήματα «καθαρότητας» και «ανωτερότητας». **Τρίτον**, προωθείται η ορθολογική διαχείριση των τοπικών προβλημάτων. Η ορθολογική διαχείριση στηρίζεται στο τετράπτυχο «ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης-διάγνωση-εναλλακτικές προτάσεις-επιλογή πρότασης με συγκεκριμένα κριτήρια-αξιολόγηση και τροποποίηση πολιτικής». Στην καρδιά και των τριών παραπάνω αρχών-παραδοχών βρίσκεται η σημασία των επιστημονικών δεδομένων στο σχεδιασμό και την άσκηση δημόσιων πολιτικών.

Η ευρωπαϊκή και ελληνική εμπειρία προσφέρουν συγκεκριμένα παραδείγματα αξιοποίησης των επιστημονικών δεδομένων και της ορθολογικής άσκησης δημόσιων πολιτικών. Στην **Ιταλία**, Δήμοι και περιφέρειες δημιουργούν «εργαλεία» και θεσμούς, όπως το **Παρατηρητήριο Κοινωνικής Συνοχής**. Το Παρατηρητήριο αυτό παρακολουθεί κάθε νέο επιστημονικό δεδομένο για τα ζητήματα κοινωνικής πολιτικής, αντλώντας στοιχεία και δεδομένα από εγχώρια και ευρωπαϊκά ερευνητικά κέντρα, απογραφές πληθυσμού, επιστημονικές εργασίες, μελέτες κ.ά. Τα ανακτώμενα δεδομένα καταγράφονται τακτικά, αναλύονται και παρουσιάζονται τους τοπικούς φορείς δημόσιας εξουσίας. Πολλά από αυτά τα δεδομένα χρησιμοποιούνται για τη διάγνωση των διαστάσεων τοπικών κοινωνικών προβλημάτων και φαινομένων (πχ., μακροχρόνια ανεργία, σχολική διαρροή, ενδοοικογενειακή βία, συμμορίες ανηλίκων), το σχεδιασμό κατάλληλων πολιτικών, την τεκμηρίωση προτάσεων χρηματοδότησης σχεδίων από κεντρικές δημόσιες υπηρεσίες, την υλοποίηση κοινωνικών προγραμμάτων και σχεδίων δράσης, καθώς και την αξιολόγηση δημόσιων πολιτικών.

Η **ελληνική εμπειρία** έχει αξιόλογα παραδείγματα ανάλογων πρωτοβουλιών σε επίπεδο Δήμων. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε τη συμμετοχή του Δήμου Αγίας Βαρβάρας σε ερευνητικά προγράμματα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) για τη φτώχεια, την προώθηση από το Δήμο Αγίων Αναργύρων ενεργειών δικτύωσης ΟΤΑ, επιστημονικών συλλόγων και ΜΚΟ σε ζητήματα κοινωνικής ευαισθητοποίησης (πχ., ρατσισμός, ισότητα φύλων) και του Δήμου Μεγαρέων στο πεδίο των ευρωπαϊκών συνεργασιών για ζητήματα νεολαίας.

Αναλυτικότερα, ο **Δήμος Αγίας Βαρβάρας** αξιοποιεί την τεχνογνωσία του ΕΚΚΕ στη διερεύνηση των κοινωνικών προβλημάτων. Η αξιοποίηση αυτή επιτυγχάνεται μέσω της παρεχόμενης συνεργασίας του Δήμου στην υλοποίηση κοινωνικών ερευνών για τη φτώχεια. Με αυτό τον τρόπο ο Δήμος μπορεί να έχει «χαρτογράφηση» του φαινομένου σε τοπική κλίμακα, διερεύνηση αιτιών και χαρακτηριστικών και απαραίτητο υλικό για την εκπόνηση προγραμμάτων και σχεδίων δράσεων που θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν από εγχώριες και ευρωπαϊκές αρχές. Ο Δήμος σχεδιάζει ένα **Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Κοινωνικής Υποστήριξης**, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι φτωχοί δύσκολα κάνουν χρήση σειράς υπηρεσιών λόγω κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο **Δήμος Αγίων Αναργύρων** διοργάνωσε το 1^ο **Φεστιβάλ Κοινωνικής Ευαισθητοποίησης** (23.9.2007) στο Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης με

σκοπό την ευαισθητοποίηση της κοινότητας σε ζητήματα ισότητας των φύλων, ρατσισμού, ξενοφοβίας και ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Ενθαρρύνθηκε η συμμετοχή ομάδων του πληθυσμού που υφίστανται δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης και διακρίσεων, επιστημονικών ενώσεων (πχ., Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος) και ΜΚΟ. Χρησιμοποιήθηκαν «εργαλεία» παρέμβασης, όπως εκθέσεις, βιοματικές ομάδες, μουσικά γεγονότα, εργαστήρια κ.ά.

Ο **Δήμος Μεγαρέων** αποτελεί ένα καλό παράδειγμα χρησιμοποίησης ευκαιριών των ευρωπαϊκών προγραμμάτων για την υιοθέτηση καλών πρακτικών σε ζητήματα νεολαίας και ρατσισμού. Συγκεκριμένα ο Δήμος συμμετείχε στο πρόγραμμα «**Νέα Γενιά σε Δράση**» της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντλώντας χρηματοδότηση για τη διοργάνωση ευρωπαϊκού σεμιναρίου κατάρτισης με συμμετοχή εκπροσώπων φορέων και συλλόγων από εννέα χώρες (Ελλάδα, Γαλλία, Βουλγαρία, Πολωνία, Τουρκία, Αίγυπτος, Μαρόκο, Τυνησία, Λίβανος). Μέσω της παραπάνω δράσης ενθαρρύνθηκε η διαπολιτισμική προσέγγιση, η ευρωπαϊκή ταυτότητα των συμμετεχόντων, η ενεργός συμμετοχή, η δημιουργικότητα των νέων και η καταπολέμηση κάθε είδους προκατάληψης ή ρατσισμού. Επιπλέον, ο Δήμος Μεγαρέων σχεδιάζει τη λειτουργία «**Λαϊκού Πανεπιστημίου**» για το 2008, σημαντικού «εργαλείου» για την επιμόρφωση των κατοίκων και την ενθάρρυνση των σύγχρονων επιστημονικών και ερευνητικών δεδομένων στην τοπική κοινωνία.

Τα παραπάνω παραδείγματα θα μπορούσαν να αποτελέσουν οδηγό και για το Δήμο του Ζεφυρίου στην προσπάθεια διαχείρισης τοπικών κοινωνικών προβλημάτων. Η δημιουργία ενός Παρατηρητηρίου για την παρακολούθηση και αξιοποίηση των επιστημονικών και κοινωνικών δεδομένων, η προγραμματική σύμπραξη με ερευνητικούς φορείς και η συμμετοχή σε ευρωπαϊκά θεματικά δίκτυα είναι μερικές από τις προτεινόμενες επιλογές. Η απόφαση για την ενεργοποίηση κάποιας εκ των άνω επιλογών απαιτεί ξεκάθαρο πλαίσιο αρχών και παραδοχών: υπέρβαση της λογικής των στερεοτύπων, συμμετοχικότητα, ορθολογική διαχείριση πολιτικών, συνεργατικότητα, η ανάγνωση των απειλών ως ευκαιριών για δράση και καινοτομία, εγκατάλειψη αμυντικών και φοβικών συνδρόμων.

Εν κατακλείδι, η προώθηση ενεργειών και δράσεων αξιοποίησης των επιστημονικών δεδομένων και μεθόδων απαιτεί το μετασχηματισμό της τοπικής κοινότητας σε «**μανθάνων οργανισμό**» (learning organization): οργανισμό δηλ. που δεν φοβάται να αμφισβητήσει τις σημερινές αντιλήψεις και στάσεις με στόχο να μάθει κριτικά τα νέα «εργαλεία» παρέμβασης και διαχείρισης πολιτικών, οργανισμό που αντιλαμβάνεται ότι η δυναμική εξέλιξη της τοπικής αυτοδιοίκησης θα οδηγήσει ακόμα σε πιο έντονες ανισότητες και αποκλίσεις μεταξύ των Δήμων της Αττικής. Κάποιοι Δήμοι και οι τοπικές κοινότητές τους θα επιτύχουν υψηλότερη ποιότητα ζωής...κάποιοι άλλοι θα παραμείνουν στάσιμοι... το μόνο «όπλο» τους («ο μειονεκτικός χαρακτήρας τους») θα αποδεχτεί εντελώς αναποτελεσματικό στο νέο τοπίο αυτοδιοίκησης...θα παραμείνει όμως αποτελεσματικό στη διαιώνιση των αρνητικών στερεοτύπων για την τοπική κοινότητα...